

УДК 339.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-8>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0

FEATURES OF FUNCTIONING A CUSTOMS AUTHORITIES IN THE COUNTRY TAX SYSTEM IN INDUSTRY 4.0

Корогодова О.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Глуценко Я.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Черненко Н.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Korohodova Olena

Ph.D., Associate Professor,
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Hlushenko Yaroslava

Ph.D., Associate Professor,
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Chernenko Natalya

Ph.D., Associate Professor,
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Проведене у статті дослідження зумовлене актуальністю розроблення рекомендацій щодо вдосконалення податкового та митного регулювання з метою підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах Індустрії 4.0. У статті запропоновано новий підхід до визначення особливостей організації митної справи країни в загальній системі оподаткування в умовах Індустрії 4.0. Для реалізації дослідження щодо визначення провідних функцій митних органів було проаналізовано декілька моделей організації митних адміністрацій в структурі державних органів країн. У статті також проаналізовано динаміку митних платежів України та їхньої частки у податкових надходженнях країни, це дало змогу зробити висновки про необхідність посилення митного складника у податковій системі країни. Проведене дослідження дало змогу авторам зробити припущення, що від рівня оподаткування, його відношення до ВВП залежить той обсяг коштів, який держава і кожен суб'єкт господарювання може виділяти на інноваційний розвиток.

Ключові слова: оподаткування, податкова система, митні платежі, автоматизована система митного оформлення, Індустрія 4.0, Четверта промислова революція.

Проведенное в статье исследование обусловило актуальность разработок и рекомендаций по совершенствованию налогового и таможенного регулирования с целью повышения уровня конкурентоспособности национальной экономики в условиях Индустрии 4.0. В статье предложен новый подход по определению особенностей организации работы таможенных органов в общей системе налогообложения в условиях Индустрии 4.0. Для реализации исследования по определению ведущих функций таможенных органов было проанализировано несколько моделей организации таможенных администраций в структуре

государственных органов. В статье также проанализирована динамика таможенных платежей Украины и их доли в налоговых поступлениях страны, это позволило сделать вывод о необходимости усиления таможенной составляющей в налоговой системе страны. Проведенное исследование позволило авторам предположить, что от уровня налогообложения, его отношения к ВВП зависит тот объем средств, который государство и каждый субъект хозяйствования может выделять на инновационное развитие страны.

Ключевые слова: налогообложение, налоговая система, таможенные платежи, автоматизированная система таможенного оформления, Индустрия 4.0, Четвертая промышленная революция.

Developing recommendations for improving tax and customs regulation in order to increase the level of competitiveness of the national economy in Industry 4.0. were stipulated as a topicality at the conducted research in this article. A new approach for determining a peculiarities of the country customs administration at the general system of taxation in Industry 4.0. has been proposed in the article. Several models of the organization the customs administrations in the structure of the state bodies of the countries were analyzed in order to determining the leading functions of the customs authorities. The dynamics of customs payments of Ukraine and their share in tax revenues of the country was analyzed. It helps to come to the conclusion about further strengthen the customs component in the country's tax system. The authors highlighted the elements of the tax system that affect the performance of both: the state and each organization or enterprise. They are: the number of taxes, the list of objects, the tax subjects, the system of tax benefits, the sanctions for violation of tax laws, payment terms. The conducted research allowed the authors to make the assumption that on the level of taxation, its ratio to GDP depends on the amount of funds that the state and every economic entity can allocate for innovative development. Innovation financing and its amount should be given as much attention as possible in Industry 4.0. was noted by the authors. The essential role in taxation of international trade belongs to customs payments and "forms of organization activity the customs authorities" were stated in the article. The material of the article also covered the issue of strengthening protectionism, reforming the customs authorities into power structures, which allows to solve the problems of tax evasion in the sphere of foreign economic activity of the country. Using Big Data Analytics at Customs gives the ability to get accurate, relevant and timely data to work effectively, was indicated in the article. The "blockchain technology" within "the Single Window" project provides the opportunity to manage borders in a coordinated way was also emphasized by the authors.

Key words: Taxation, Tax system, Customs Payments, Automated customs clearance system, Industry 4.0, Fourth Industrial Revolution.

Постановка проблеми. Конкуреноспроможність економіки будь-якої країни світу на сучасному етапі розвитку не в останню чергу визначається ефективністю системи оподаткування. Кількість податків, перелік об'єктів, суб'єктів оподаткування, система податкових пільг, санкцій за порушення податкового законодавства, терміни сплати та інші елементи системи оподаткування впливають на показники діяльності держави, організацій та підприємств. Саме від рівня оподаткування, його відношення до ВВП буде залежати, який обсяг коштів держава і кожен економічний суб'єкт може виділяти на інноваційний розвиток. В умовах Індустрії 4.0 питання фінансування інновацій та їхнього обсягу стають вкрай актуальними. Суттєва роль в оподаткуванні міжнародної торгівлі належить митним платежам, формам організації діяльності митних органів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вплив політики оподаткування на соціально-економічний розвиток країни відображено у роботі Arthur B. Laffer [1]. Важливість політичних рішень стосовно процесу реформування системи оподаткування розглядається у роботах Kevin Dayaratna and Parker Sheppard [2]. У роботах [3; 4, с. 36–55] увагу авторів акцентовано на перевагах досягнень Четвертої промислової революції. Зазначене стосується також і змін в методології оцінки показників розвитку економіки, наприклад, індексу кон-

курентоспроможності у звіті Klaus Schwab [5]. У роботі К.М. Колеснікова [6]. розглядається інституційна історія публічних органів і приватних організацій, що займалися митно-податковою справою. Нині значна кількість праць спрямована на встановлення ролі автоматизованих систем митного оформлення, це розглянуто у працях таких учених, як І.В. Несторишен, В.А. Туржанський [7, с. 9–16] та Е.С. Молдован [8, с. 124–134].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Загальна трансформація соціально-економічної ситуації в Україні, об'єктивна необхідність упровадження процесів четвертої промислової революції, певною мірою реалізовані в процесі економічних реформ, привели до пошуку методів та принципів для формування нового ефективного механізму здійснення фіскальної політики. "Фундаментальна податкова реформа зменшить шкоду, що спричинена податковою системою, та суттєво зміцнить економіку" [9]. Таким чином, виключну актуальність має розроблення рекомендацій вдосконалення податкового та, зокрема, митного регулювання з метою підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах Індустрії 4.0.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей організації митної справи країни в загальній системі оподаткування в умовах Індустрії 4.0.

Виклад основного матеріалу. Питання втручання держави в економічне життя суспільства є однією з базових проблем будь-якої економічної системи. Держава намагається керувати економічними відносинами за допомогою комплексу методів, в тому числі й методів митного регулювання, що є частиною податкового механізму. В економіці все взаємопов'язане, і будь-яка сфера діяльності прямо чи опосередковано впливає на інші. В умовах глобалізації та інтеграції країн у певні економічні угруповання питання митних міжнародних відносин стає більш актуальним. Починаючи зі Стародавнього світу, процес оподаткування та торговельна конкуренція приводили до митних війн, що могли переростати у повноцінні військові й торговельні конфлікти.

Таким чином, представляє інтерес дослідження моделей організації митних адміністрацій у структурі державних органів країн для визначення провідних функцій митних органів. Розглянемо форми організації митної справи в різних країнах згідно з [10], назви країн наведено, як у зазначеному звіті.

Так, як відділ відповідного міністерства (Ministry Department) (як правило, Міністерства фінансів) митний орган представлено в Афганістані, Албанії, Андоррі, Австрії, Бахреїні, Барбадосі, Бельгії, Белізі, Беніні, Бермудських островах, Бутані, Брунеї Даруссаламі, Буркіна-Фасо, Камбоджі, Камеруні, Центральноафриканській республіці, Чаді, Коморських островах, Республіці Конго, Коста-Риці, Кот-д'Івуарі, Хорватії, Джибуті, Сальвадорі, Еритреї, Габоні, Гані, Гвінеї, Індії, Індонезії, Ірані (Ісламській Республіці), Японії, Йорданії, Кувейті, Лаоській народній демократичній Республіці, Лівані, Лівії, Литві, Мадагаскарі, Малайзії, Малі, Мальті, Мавританії, Марокко, Намібії, Непалі, Нідерландах, Нігері, Омані, Палестині, Сент-Люсії, Сан-Томе і Принсіпі, Сомалі, Південному Судані, Шрі-Ланці, Суринамі, Швейцарії, Сирійській Арабській Республіці, Таїланді, Тимор-Лешті, Тонга, Тринідаді і Тобаго, Тунісі, Туреччині, Союзі М'янми (Республіка), Вануату, В'єтнамі [10]. Всього зазначеному типу організації митної адміністрації відповідає 68 країн зі 183 країн, що включено в рейтинг ВМО.

Митне агентство (Custom Agency) організовано в таких країнах, як Алжир, Антигуа та Барбуда, Азербайджан, Багами, Білорусь, Болівія, Болгарія, Чілі, Китай, Куба, Кюрасао, Чеська Республіка, Демократична Республіка Конго, Домініканська республіка, Еквадор, Єгипет, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Гвінея-Бісау, Гаїті, Гонконг (Китай), Ісландія, Ірак, Італія, Ямайка, Корея (Республіка), Косово, Киргизстан, Люксембург, Макао (Китай), Мальдіви, Молдова, Монголія, Чорногорія, Нова Зеландія, Нікарагуа, Нігерія, Північна Македонія, Норвегія, Панама, Папуа-Нова Гвінея, Парагвай, Філіппіни, Катар, Російська Федерація, Саудів-

ська Аравія, Сенегал, Сербія, Сінгапур, Судан, Швеція, Таджикистан, Туркменістан, Об'єднані Арабські Емірати, Уругвай, Узбекистан, Ємен [10]. Всього зазначеному типу організації митної адміністрації відповідає 59 країн зі 183 країн, що включено в рейтинг ВМО.

Як орган доходу (Revenue Authority) при адміністрації доходів або іншому відомстві митна адміністрація реалізована в таких країнах, як Ангола, Аргентина, Армєнія, Бангладеш, Боснія та Герцеговина, Ботсвана, Бразилія, Бурунді, Кабо-Верде, Колумбія, Данія, Естонія, Есватіні, Ефіопія, Фіджі, Гамбія, Грузія, Гватемала, Гаяна, Гондурас, Угорщина, Ірландія, Ізраїль, Казахстан, Кенія, Латвія, Лесото, Ліберія, Малаві, Маврикій, Мексика, Мозамбік, Пакистан, Перу, Польща, Португалія, Румунія, Руанда, Самоа, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, Словаччина, Словенія, Південна Африка, Іспанія, Танзанія, Того, Уганда, Україна, Великобританія, Венесуела, Замбія, Зімбабве [10]. Всього зазначеному типу організації митної адміністрації відповідає 53 країни зі 183 країн, що включено в рейтинг ВМО.

Окремий тип – це митні структури, що виконують насамперед функцію національної безпеки. Такий тип найменш представлено в організаційній структурі митних органів країн. Всесвітня митна організація [10] відносить до зазначеного типу Службу прикордонної охорони (Border Protection Service) Австралії, Канади, Сполучених Штатів. Зазначена модель зорієнтована на забезпечення переважно функцій національної безпеки. Як потужна загальнодержавна інституція, в такому разі митниця інтегрує завдання прикордонного контролю, боротьби з нелегальною міграцією, з наркотрафіком, з незаконним обігом зброї, з тероризмом тощо [6]. Як зазначається у звіті [10], митні структури світу мають посилити свої функції національної безпеки (рис. 1). В умовах посилення протекціонізму окремих країн постає питання трансформацій митних систем в потужні правоохоронні органи та силові структури, об'єднані з прикордонним відомством. Зазначені заходи для України пропонувалися вітчизняними вченими ще у 2016 р. [6; 8, с. 124–134].

На рис. 1 наведено розподіл митних структур світу у відсотковому відношенні. У центрі представлено діаграму даних за 2018 рік, у правому верхньому куті наведено розподіл відсотків за 2019 рік. Зазначимо, що має місце збільшення рівня формування митних органів у вигляді органів доходу (Revenue Authority) при адміністрації доходів або іншому відомстві коштом скорочення інших складників (окрім Служб прикордонної охорони).

У країнах використовуються різні типи автоматизованих систем митного оформлення (Automated clearance system), що забезпечують більшість процедур зовнішньої торгівлі. Як правило, більшість країн користуються власним варіантом програмного забезпечення, що

Рис. 1. Моделі організації митної справи

Побудовано авторами за [6; 10]

забезпечується модульністю пропонуванних систем. Автоматизовані системи створені таким чином, що в них генеруються торговельні дані з урахуванням міжнародних стандартів ISO [8, с. 124–134; 10], які потім використовуються у статистичній економічній звітності та подальшому аналізуванні.

Деякі країни впроваджують розроблені Всесвітньою митною організацією версії Cargo Targeting System, серед таких держав – Австралія (Integrated Cargo System), Японія (NACCS – Nippon Automated Cargo and Port Consolidated System), Союз М'янми (Myanmar Automated Cargo Clearance System).

ASYCUDA World та ASYCUDA++ [11] становлять версії комп'ютеризованої програми, розробленої Конференцією ООН з торгівлі та розвитку ЮНКТАД [12], яка, за даними [10], використовується в 69 країнах, що становить 37,7% від загальної кількості учасників ВМО. Процес створення ASYCUDA розпочався у 1981 році, на етапі впровадження досягнень 3-ї Промислової революції, коли було усвідомлено необхідність автоматизації та модернізації послуг митного оформлення. Слід зазначити, що система розроблялася в основному для країн з низьким рівнем розвитку продуктивних сил та економічних відносин і досі використовується переважно саме ними.

Однак досвід країн, що скористалися можливостями зазначеної системи на певному етапі розвитку економіки, переважно, позитивний. Так, за даними [11], використання ASYCUDA в Грузії значно вплинуло на такі показники: а) сформувався статус країни, що має найнижчий рівень корупції в країнах регіону в 2005–2010 рр.; б) країна значно підвищила свої позиції в рейтингу Doing Business зі 132 до 8 місця за 2005–2010 роки [11].

В Україні використовується автоматизована система митного оформлення «Інспектор», до складу якої входить Автоматизована система аналізу та управління ризиками та певні інформаційні комплекси Єдиної автоматизованої інформаційної системи [7, с. 9–16]. З серпня 2016 р. в пунктах митного оформлення товарів в Україні встановлено автоматизовану систему митного оформлення «Єдине вікно», що розроблена для контролю та обміну інформацією в автоматичному режимі про товари, що переміщуються через кордони України. Але, за даними [8, с. 124–134], використання «Єдиного вікна» супроводжується і низкою проблем, серед яких – окремі моменти несумісності цієї автоматизованої системи із програмою «Інспектор-2006» та електронними журналами; відсутність нормативно-правового закріплення принципів імперативного використання системи, що створює певні труднощі у роботі з нею тощо.

Для України податки з експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання були й залишаються однією із суттєвих статей податкових надходжень. І, крім ставок, на інтенсивність зазначеної діяльності суттєво впливає рівень організації процесу митного адміністрування. Запровадження автоматизованої системи на митниці є додатковим стимулом активізації міжнародної діяльності України.

Суттєвість впливу оподаткування експортно-імпоротної діяльності українських суб'єктів господарювання підтверджують і дані World Bank. Так, за їхньою статистикою, частка мита та інших податків з імпорту в Україні за 2009–2018 роки коливалась від максимального значення 9,81% у 2015 році до 3,7% (мінімальне значення) у 2018 році. Висока частка податків з імпорту в Україні у 2015 році пояснюється запроваджен-

Таблиця 1

Динаміка та частка мита у податкових надходженнях України за 2009–2018 рр.

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податкові надходження, млрд дол.	149,53	168,06	240,69	257,29	257,31	274,45	406,68	468,25	597,81	717,14
Податки на експорт, млрд дол.	0,38	0,29	1,31	0,20	0,08	0,22	0,42	0,37	0,64	0,52
Податки на експорт, %	0,26	0,18	0,54	0,08	0,03	0,08	0,10	0,08	0,11	0,07
Мито та інші податки на імпорт, %	4,38	5,22	4,35	5,05	5,16	4,51	9,81	4,27	3,99	3,7

Складено авторами за [13–15]

ням додаткового збору з імпорту товарів. Частка податків на експорт у податкових надходженнях України знаходиться у діапазоні від 0,03% (2013 рік) до 0,54% (2011 рік). З 2016 по 2018 рік податки на експорт становлять 0,7–0,11% від податкових надходжень.

Науково-технічний прогрес та Логістика 4.0 представляють нові виклики для митних адміністрацій та водночас пропонують нові можливості роботи. Технології 3D-друку, що вважаються ключовим елементом Індустрії 4.0, породжують цифрове виробництво, що створює проблеми для митних адміністрацій в частині контролю дотримання, а також зниження можливості стягнення податків та рівня контролю за правами інтелектуальної власності. Big Data Analytics – це головний інструмент для роботи митних адміністрацій, завдяки чому є можливість отримання точних, релевантних та своєчасних даних, що дають змогу здійснювати завдання ефективно. Технологія блокчейн має вирішальне значення для успіху таких проєктів, як “єдине вікно”, та надає можливість узгоджено керувати кордонами.

Висновки та пропозиції. На основі проведеного дослідження зроблено висновки про необхідність розроблення рекомендацій щодо

вдосконалення податкового та митного регулювання з метою підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки в умовах Індустрії 4.0. Елемент наукової новизни дослідження полягає у новому підході до визначення особливостей організації митної справи країни в загальній системі оподаткування в умовах Індустрії 4.0. Також досліджено питання впливу митного регулювання на соціально-економічний розвиток країни, а саме на інтенсивність впровадження елементів Індустрії 4.0. Авторами встановлено, що основними формами організації митної справи в різних країнах світу є: відділи міністерств, агентства, митні адміністрації, організаційні складники в органах доходів, структури в органах національної безпеки. Доведено, що в умовах посилення протекціонізму надання митним органам більше повноважень дає змогу розв’язувати проблеми щодо ухилення від оподаткування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз динаміки митних платежів України, зокрема, їхньої частки у податкових надходженнях країни, докладно буде розглянуто авторами у наступних наукових працях, тому що постає питання необхідності посилення митного складника у податковій системі країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Laffer Arthur B. The Laffer Curve: Past, Present, and Future. Executive Summary Background. The Heritage Foundation. 2004. No. 1765. June. URL: <http://www.nmhd28gop.org/wp-content/uploads/2017/10/bg1765.pdf> (дата звернення 10.03.2020).
2. Michel Adam N., Dayaratna Kevin, Sheppard Parker. ISSUE BRIEF Taxes Will Go Up in Every Congressional District if the TCJA is Repealed. Issue Brief. The Heritage Foundation. 2018. No. 4908. October 17. URL: https://www.heritage.org/sites/default/files/2018-10/IB4908_0.pdf (дата звернення 10.03.2020).
3. Schwab Klaus. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. 2016. January 14. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond> (дата звернення 10.03.2020).
4. Войтко С.В., Гавриш О.А., Згуровський О.М. Якість державного регулювання, ефективність роботи уряду чи план Маршалла на шляху країн до Індустрії-4.0. Економічний вісник НТУУ “КПІ”. Київ, 2018. № 15. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/131530/127611> (дата звернення: 07.03.2020) DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.131530>
5. Klaus Schwab World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2019 Insight Report URL: https://clubofmozambique.com/wp-content/uploads/2019/10/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 10.03.2020).

6. Колесников К.М. Міжнародні відносини та митна справа: ідея нового дослідницького проекту. *Історія торгівлі, податків та мита* : тези доповідей X міжнар. наук. конф., м. Дніпро, 27–28 жовтня 2016 р. Дніпро, 2016. С. 7–10.

7. Несторишен, І.В., Туржанський, В.А. Профілювання митних ризиків в системі забезпечення митної безпеки України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія "Економічні науки"*. Вип. 33. 2018. С. 9–16

8. Молдован Е.С. Зарубіжний досвід автоматизації здійснення процедур митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон водними транспортними засобами. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. Вип. 1 (16). С. 124–134.

9. Офіційний сайт The Heritage Foundation URL: <https://www.heritage.org/taxes> (дата звернення: 11.03.2020).

10. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. Річний звіт за 2019 рік. URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2018_2019.pdf (дата звернення: 11.03.2020).

11. The ASYCUDA Programme. United Nations Conference of Trade and Development URL: <https://asycuda.org/en/> (дата звернення: 11.03.2020).

12. Офіційний сайт United Nations Conference of Trade and Development URL: unctad.org (дата звернення: 11.03.2020).

13. Customs and other import duties (% of tax revenue). The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.IMPT.ZS> (дата звернення: 11.03.2020).

14. Tax revenue. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.CN> (дата звернення: 11.03.2020).

15. Taxes on exports. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.EXPT.ZS> (дата звернення: 11.03.2020).

REFERENCES:

1. Laffer Arthur B. The Laffer Curve: Past, Present, and Future. Executive Summary Background. The Heritage Foundation. 2004. No. 1765. June. URL: <http://www.nmhd28gop.org/wp-content/uploads/2017/10/bg1765.pdf> (accessed 10 March 2020).

2. Michel Adam N., Dayaratna Kevin, Sheppard Parker. ISSUE BRIEF Taxes Will Go Up in Every Congressional District if the TCJA is Repealed. Issue Brief. The Heritage Foundation. 2018. No. 4908. October 17. URL: https://www.heritage.org/sites/default/files/2018-10/IB4908_0.pdf (accessed 10 March 2020).

3. Schwab Klaus. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. 2016. Jan 14. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond> (accessed 10 March 2020).

4. Vojtko S.V., Ghavrysh O.A., Zghurovsjkyj O.M. Jakistj derzhavnogho rehuljuvannja, efektyvnistj roboty urjadu chy plan Marshalla na shljakhu krajini do Industriji–4.0. *Ekonomichnyj visnyk NTUU "KPI"*. Kyjiv, 2018. # 15. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/131530/127611> (accessed 07 March 2020) DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.15.2018.131530>

5. Klaus Schwab World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2019 Insight Report URL: https://clubofmozambique.com/wp-content/uploads/2019/10/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (accessed 10 March 2020).

6. Kolesnykov K.M. Mizhнародni vidnosyny ta mytna sprava: ideja novogho doslidnyckogho proektu. *Istorija torghivli, podatki ta myta* : tezy dopovidej Kh mizhнар. наук. конф., м. Dnipro, 27–28 zhovtnja 2016 r. Dnipro, 2016. P. 7–10.

7. Nestoryshen, I. V., Turzhanskyj, V. A. Profilyuvannja mytnykh ryzykiv v systemi zabezpechennja mytnoji bezpeky Ukrajinu. *Naukovi praci Kirovogradskogho nacionalnogho tekhnichnogho universytetu. Serija "Ekonomichni nauky"*. Vol. 33. 2018. P. 9–16

8. Moldovan E. S. Zarubizhnyj dosvid avtomatyzaciji zdijsnennja procedur mytnogho kontrolju ta mytnogho oformlennja tovariv, shho peremishhujutsja cherez mytnyj kordon vodnymy transportnymy zasobamy. *Publichne upravlinnja ta mytne administruvannja*. 2017. Vol. 1 (16). P. 124–134.

9. The official site of The Heritage Foundation URL: <https://www.heritage.org/taxes> (accessed 11 March 2020).

10. The official site of the World Customs Organization. 2019 Annual Report. URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2018_2019.pdf (accessed 11 March 2020).

11. The ASYCUDA Programme of United Nations Conference of Trade and Development URL: <https://asycuda.org/en/> (accessed 11 March 2020).

12. The official site of United Nations Conference of Trade and Development URL: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx> (accessed 11 March 2020).

13. Customs and other import duties (% of tax revenue). The official site of The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.IMPT.ZS> (accessed 11 March 2020).

14. Tax revenue. The official site of The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.CN> (accessed 11 March 2020).

15. Taxes on exports. The World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.EXPT.ZS> (accessed 11 March 2020).